

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(13), 2024

Мукачево

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації КВ №23347-13187Р*

Переєстрований у 2024 році, ідентифікатор медіа R30-04573

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Науково-методичною радою Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 16.04. 2024 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабаций Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент;

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор;

Лужанська Тетяна Юрївна – к. географічних наук, доцент;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент, декан гуманітарного факультету;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор;

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання;

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

яку розуміємо як здатність дитини, необхідну для здійснення ігрової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ: Генеза, 2016. 88 с.
2. Каплунова К. А. Реальні та ігрові взаємовідносини дітей старшого дошкільного віку у відображенні міжособистісної взаємодії в творчій грі. URL: <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v4/i14/13.pdf>.
3. Кубата Н. П., Айзенбарт М. М. Гра як засіб формування соціальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2018. № 5(57). С. 53–57.
4. Луцан Н. І. Формування ігрової компетенції дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/4180/1/Lutsan.pdf>.
5. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
6. Щодо методичних рекомендацій до оновленого базового компонента дошкільної освіти: лист МОН України № 1/9-148 від 16.03.2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>.

УДК 373.2.015.31:330.1:373.2.011.3-053.4(045)

Коваль А.В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 012 Дошкільна освіта,
Мукачівський державний університет

Пинзеник О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано теоретичні аспекти економічного виховання дітей дошкільного віку. На основі напрацювань вітчизняних науковців доведено вагомість цього процесу в умовах сучасних закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: діти дошкільного віку, виховання, економічне виховання, економічна вихованість, економічна культура.

The author of the article has substantiated the theoretical aspects of economic education of preschoolers. According to the works of national scientists, the importance of this process in the conditions of modern preschool educational institutions has been proven.

Key words: preschool children, education, economic education, economic education, economic culture.

В умовах сучасного глобалізованого суспільства дитину з перших років життя оточує середовище, наповнене різноманітними економічними ситуаціями і проблемами. Відповідно, постає необхідність ознайомлення малюків з проблемами економіки, відповідними поняттями та процесами. Як стверджує Т. Атрощенко, поняття «економіка» та «дитина» лише на перший погляд здаються надто далекими одне від одного. Якщо ж сприймати економіку як сферу «розумного» домашнього господарства, мистецтво його ведення, можна в доступній формі донести дітям елементарні базові знання з цієї галузі, роз'яснити зміст економічних взаємозв'язків [1, с.11]. Переконані, що вивчення основ економіки уможливить розвиток економічного мислення, засвоєння економічних термінів, допоможе набути елементарні знання і навички, необхідні для орієнтації та існування в сучасному ринковому світі, тобто, забезпечить формування у дітей дошкільного віку економічного досвіду.

Аналіз останніх досліджень показав посилення уваги вітчизняних науковців до проблем економічного виховання дітей дошкільного віку. Про це свідчать напрацювання Т.Боршуляк, Н.Грама, Г.Григоренко, Р.Жадан, А. Іванової, С.Іванчук, Н.Кривошії, А.Сазонової, І.Ярити та ін. Науковці єдині в думці, що економічне виховання особистості необхідно розпочинати саме з дошкільного віку.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні аспекти економічного виховання дітей дошкільного віку.

У сучасній дошкільній освіті визначилася необхідність упровадження економічної освіти саме з дошкільного віку, коли діти отримують первинний досвід в елементарних економічних відносинах. Засвоєння економічної грамоти забезпечується єдністю змісту, поступовим розвитком елементарних економічних знань, умінь, навичок з постійним ускладненням їх відповідно до віку дітей [3, с. 52]. Відповідно, одним із освітніх напрямів варіативного складника Базового компоненту дошкільної освіти виокремлено «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність». У ньому зазначено, що «прояв соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності означає здатність дитини усвідомити, хто вона є і як потрібно взаємодіяти з іншими людьми. Це надихає дитину вивчати свої права і обов'язки, планувати бюджет, раціонально використовувати ресурси, заощаджувати, оцінювати наявні можливості, формує розвиток лідерських якостей» [5]. Державним стандартом визначено емоційно-ціннісне ставлення, що полягає у: наявності інтересу до дослідження соціально-фінансових взаємозв'язків, виявленні інтересу до грошей; мотивації на цінності відповідального (бережливого) ставлення до себе, до інших людей та природного оточення, цінуванні і захисті як матеріальних, так і нематеріальних цінностей; наявності пізнавальної потреби у використанні грошових коштів; вияві поваги до соціальних та природних ресурсів, емоційній реакції на нецільове використання природних ресурсів, демонструванні інтересу до світу фінансів, визначенні ціннісної переваги у виборі заощаджувати над витрачанням тощо; сформованості знань: має особистісне розуміння соціально-фінансових взаємозв'язків, має уявлення про планування бюджету в родині, демонструє сформованість уявлень про заощадження; правильному називанні

та аналізі витрат, розумінні походження та назви грошових одиниць; свідомому використанні доступних ресурсів; встановленні залежності між витратами та грошовими коштами, усвідомленні важливості ощадливості, практичності, дбайливості; розумінні необхідності заощаджувати [5]. Бажаним результатом виокремлено такі сформовані у дітей навички: «здатна брати участь у плануванні бюджету родини, дотримується економічно доцільної поведінки, культури споживання доступних ресурсів, раціонально використовує кошти та виявляє вміння помірковано їх витратити. Може вибирати між витрачанням та заощадженням грошових коштів. Самостійно (у присутності або із незначною допомогою дорослого) робить невеликі покупки, вміє планувати власний бюджет» [5]. Враховуючи вищезазначене, сучасні заклади дошкільної освіти повинні здійснювати цілеспрямовану роботу з питань економічного виховання дітей дошкільного віку.

Логіка нашого дослідження передбачає характеристику змісту понять «економічне виховання». Як вважає Т. Боршуляк, економічне виховання – це «процес формування у людини сучасного економічного мислення, почуття бережливого хазяїна, працелюбності, старанності, діловитості, організованості і завзятості. Це організована педагогічна діяльність, спеціально продумана система роботи, спрямована на формування у дітей економічної свідомості» [2, с. 4]. Погоджуємося з авторкою, що «економічне виховання в сучасний період – необхідність для подальшої відбудови економіки держави. Для грамотного вирішення великих і малих економічних завдань треба серйозно займатись економічним вихованням підростаючого покоління» [2, с. 6]. У свою чергу І. Ярита трактує економічне виховання як «перетворення уявлень на переконання, норму поведінки і передбачає насамперед формування зацікавленого ставлення у дітей до економічних знань, умінь, до праці, її результатів» [6, с. 104]. А. Іванова переконана, що економічне виховання передбачає «цілеспрямовану взаємодію дорослого і дитини з метою засвоєння доступних віку елементарних економічних понять, формування моральних почуттів і якостей, необхідних для успішної економічної діяльності, розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування навичок соціально-економічної поведінки» [4, с.22].

Отже, економічне виховання, на наш погляд, – вагома складова цілісної виховної системи, організований педагогічний процес, спрямований на формування елементарних економічних знань, умінь, навичок і понять, дбайливого ставлення до праці людей та її результатів. Мета економічного виховання – розкрити дитині навколишній предметний світ і у процесі пізнання навчити відповідним формам поведінки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні потенціалу гри-стратегії у процесі економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атрощенко Т. О. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників засобами мовленнєво-ігрової діяльності. *Педагогіка та психологія*: збірник наукових праць. Харків, 2015. Вип. 47. С. 3–13.

2. Боршуляк Т. М. Економічне виховання дітей старшого дошкільного віку: моніторинг компетенцій. Кам'янець-Подільський: Рута. 2016. 80 с.
3. Грама Н. Г. Теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя дошкільного закладу до економічного виховання дітей: дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти». Харків, 2004. 326 с.
4. Іванова А. В. Економічний досвід – старшим дошкільнятам. *Дошкільне виховання*. 2006. № 7. С. 22–25.
5. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
6. Ярита І. І. Інноваційні аспекти економічної освіти дошкільнят. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(257), Ч. IV. С. 99–105.

УДК 37.064.1:37.011(045)

Лемак Т. В.

здобувачка вищої освіти
спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет

Молнар Т. І.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ

У статті порушується проблема педагогіки партнерства, без якої неможливо уявити ефективну взаємодію учасників освітнього процесу. Окреслено принципи партнерської взаємодії «учень – вчитель – батьки». Акцентовано увагу на тому, що інтеграція батьків в освітній процес – важлива умова для успішного навчання, розвитку й виховання молодших школярів, тому заклади освіти мають створити всі умови для залучення сім'ї до супроводу учня в освітньому процесі.

Ключові слова: партнерство, партнерська взаємодія, педагогіка партнерства, освітнє середовище, початкова школа.

The article raises the problem of partnership pedagogy, without which it is impossible to imagine effective interaction of participants in the educational process. The principles of partnership interaction “student - teacher - parents” are outlined. It is emphasized that the integration of parents into the educational process is an important condition for the successful learning, development and upbringing of primary school children, so educational institutions should create all conditions for involving families in accompanying students in the educational process.

ЗМІСТ

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ		
Білей Є.В.	МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПРЕДМЕТ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВИХ СТУДІЙ	3
Брижак Р.В. Кас'яненко О. М.	ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СТРАТЕГІЙ ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ЗАКЛАДІ	7
Кузьма-Качур М. І. Герич А. А.	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	11
Вегеш О.В.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙ НА ЕТАПІ ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА	17
Кузьма-Качур М. І. Гулько І. В.	ПРОЄКТ ЯК ФОРМА МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»	21
Гусак О.-Е. В. Веремчук О. В.	ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ У ДЕРЖАВНИХ АРХІВАХ	25
Іванова В.В. Вакій А.В.	ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	30
Іванова В.В. Русин А.І.	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ ЧУЙНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	34
Іванова В.В. Фельдеші К.Т.	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СТРУКТУРА ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ІСТОРІЇ ПРЕДМЕТНОГО СВІТУ	40
Калитич Н.В.	ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	45
Коваль А.В. Пинзеник О.М.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	48
Лемак Т. В. Молнар Т. І.	ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ	51
Микуліна А. К. Вегеш О. В., Фечка К. Р.	ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ	55
Микуліна А. К. Бучелла М. І. Дем'янчук В.М.	РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	59
Одошевський О.С. Козарь О.П.	ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ У ГАЛУЗІ ІНЖЕНЕРІЇ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ ЗНАНЬ З ХІМІЇ	63
Одошевський О.С. Малець О.О.	МИСЛЕННЯ ЯК ВИЩА ФОРМА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ В СВІДОМОСТІ ЯК СФЕРИ ЛЮДСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ	67

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>